

יחסת נדרים Introduction to

deals with vows related to abstinence in which either

- 1) the נדר is forbidding some benefit or pleasure on himself or herself
- 2) the נדר is forbidding a specific person from gaining any benefit from some or all of his possessions or self OR
- 3) the נדר is forbidding himself or herself from benefiting from some or all of a specific person's possessions or self.

The first 2 chapters deal with the mechanics of נדר, the type of wording used in a proper נדר-formula and the various options for successful "tethering" of a נדר ("התפסה"). The third chapter deals with a range of "odd" נדרים that may or may not be valid. The fourth and fifth chapters detail the implications of having a relationship with someone limited by נדר. Chapters 6-8 address the implications of a נדר – i.e. which particular benefits become forbidden as a result of given formulae used in נדרים. Chapter 9 tackles the issue of התרת נדרים – specifically the "opening" by which התרת נדרים is made possible (פתחי נדרים). Chapter 10 addresses the unique status of a betrothed maiden (נערה המאורסה) who requires the repudiation of both her fiance and her father to cancel any vow she may have taken. The final chapter (11) focuses on the topic of הפרת נדרים.

Introduction

(1) במדבר ל

(ב) וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה': (ג) איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה: (ד) ואשה כי תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה: (ה) ושמע אביה את נדרה ואסרה אסר על נפשה והחריש לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום: (ו) ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום וה' יסלח לה כי הניא אביה אתה: (ז) ואם היא תהיה לאיש ונדרה עליה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה: (ח) ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו נדריה ואסרה אסר על נפשה יקמו: (ט) ואם היא אותה והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה וה' יסלח לה: (י) ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה: (יא) ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבעה: (יב) ושמע אישה והחריש לה לא הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום: (יג) ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתיה לנדרה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם וה' יסלח לה: (יד) כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו: (טו) ואם החריש יחריש לה אישה מיום אל יום והקים את כל נדריה או את כל אסריה אשר עליה הקים אתם כי החריש לה ביום שמעו: (טז) ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את עונה: (יז) אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעריה בית אביה:

(2) (1) דברים כג

(כב) כי תדר נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו ה' אלהיך מעמך והיה בך חטא: (כג) וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא:
(כד) מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נבזה אשר דברת בפיו:

(3) (1) קהלת ה

(ד) טוב אסור לא תדר משתדור ולא תשלם: (ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידך:

(4) רמב"ן במדבר ל, ג

(ג) איש כי ידר נדר - האומר הרי עלי קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני. יכול אפילו (נשבע) שיאכל נבלה קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה, ת"ל לאסור אסר, לאסור את המותר ולא להתיר את האסור, לשון רש"י. ולשון ספרי (מטות קנג) אינו כן, אלא שנו על לאסור אסור, יכול אפילו נשבע לאכול נבלות וטרפות שקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה, ת"ל לאסור אסר על נפשו, לאסור את המותר ולא להתיר את האסור. הזכירו הדבר הזה בשבועות, והרב החליפו לנדרים. ולפי דעתו שלא נזהר, שהרי אמרו (נדרים ב ב) בנדרים דהוה אסר חפצא עליה, ולפיכך אינן חלין על דבר שאין בו ממש כגון נדר עליו שלא אדבר עמך או שלא אלך או שלא אישן וכיוצא בהם. וכיון שהדבר כן, נראין הדברים שאפילו בדבר הרשות אם אמר נדר עליו שאוכל היום או שאוכל דבר זה אינו נדר, שאין הנדר על החפץ כלא אלא עליו שיעשהו, ולא הזכרו נדרים בגמרא בקום ועשה כלל. ואע"פ שמצינו בנדרים גבוה הרי עלי עולה הרי עלי שלמים, שאמירתו לגבוה נתחייבו בו נכסיו כמסירתו להדיוט. או שהוא חומר נוהג בנדרים הקדש, מפני שיש בהן חפץ נאסר להדיוט ונתפס לגבוה לכשיפריש, ולפיכך משעה ראשונה חל חיוב הנדר על נכסיו. אבל בנדרים בטוי אין לנו, לפי שאין שם חפץ כלל לא בתחלה ולא בסוף:

וכן "לאסור את המותר ולא להתיר את האסור" אין ראוי להזכירו בנדרים, לפי שהן חלין על דבר מצוה כדבר הרשות, והאומר בנדר סוכה (שאינו) [שאינו] עושה תפילין (שאינו) [שאינו] מניח אסור (שם טז א) ואע"פ שעובר על מצות עשה, וכן המדיר את אשתו מתשמיש המטה אסור (שם יד ב) אע"פ שמבטל מצות לא תעשה. וכן הן חלים בקיום לא תעשה, כגון שנדר שלא לאכול נבלה, ממה ששינונו (שם יז. ע"ש) יש נדר בתוך נדר וכו'. נמצא שהנדר חל לאסור את האסור, ולהתיר לעצמו שלא יעשה מה שהוא אסור לעבור עליו, אלא שאינם חלין לעבור בידים על לא תעשה. אבל השבועות אינן כלל אלא לאסור את המותר, אינן נוהגות בדבר מצוה כלל, לא בבטול מצות לא תעשה ולא בקיומו, ולא בביטול מצות עשה כגון שבועה שלא אעשה סוכה ושלא אנוח תפילין. ואפילו בקיום מצות עשה אינן חלות, שאלו נשבע לקיים את המצוה ולא קיים אינו מתחייב בה משום שבועה ולא מלקות ולא קרבן, אלא דשרי ליה לזרוזי נפשיה (שם ח א) דכתיב (תהלים קיט קו) נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדק. ומפני כן בשבועות בלבד הוא נדרש לאסור אסר על נפשו. והלכות גדולות הן, הבקי ימצאם במקומותם:

(5) רמב"ם הלכות נדרים פרק א

- א. הנדר נחלק לשתי מחלוקות, החלק הראשון הוא שיאסור על עצמו דברים המותרים לו כגון שיאמר פירות מדינה פלונית אסורין עלי כל שלשים יום או לעולם, או מין פלוני מפירות העולם או פירות אלו אסורין עלי, בכל לשון שיאסור הרי זה נאסר בהן, ואע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כנוי, ועל זה נאמר בתורה לאסור אסר על נפשו, שיאסור על עצמו דברים המותרים, וכן אם אמר הרי הן עלי אסור הרי אלו אסורין וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדר אסור.
- ב. והחלק השני הוא שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו, כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה, או הרי עלי להביא שלמים או מנחה, הרי בהמה זו עולה או שלמים, והאומר [הרי] עלי הוא הנקרא נדר, והאומר הרי זו הוא הנקרא נדבה, והנדבה והנדר ממין אחד הוא אלא שהנדרים חייבין באחריותן ונדבות אין חייבין באחריותן, ועל זה נאמר בתורה ונדרך אשר תדור ונדבותיך וגו', וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדר הקדש.
- ג. ודיני החלק הראשון וענינו הם שאנו מבארים בהלכות אלו, אבל דיני נדרים הקדש ומשפטיהם כלם יתבאר במקומם בהלכות מעשה הקרבנות.

15.1.1

(שמעת מינה תרתי) 3b → 2a (משנה א')

רב נטרונאי. וששאלתם יכולין הצבור להתיר בראש השנה וביום הכפורים כל נדרים שנודרין משנה זו לשנה אחרת.
 תשובה: נדרים אין נשנית בשתי ישיבות היום ממאה שנה, וכך אמר מר רב יהודא {י} גאון נהורא דעלמא, דאנן לא גרסינן נדרים ולא ידעינן לאסר ולהתר בה, לא נדר ולא שבועה. ואין נוהגין לא בשיבה ולא בכל מקום להת{י}ר נדרים, לא בראש השנה ולא ביום הכפורים, אלא שמענו שבשאר ארצות אומרים כל נדרי ואסרי, {אבל} אנו לא ראינו ולא שמענו מרבתינו. תשובות רב נטרונאי גאון - ברודי (אופק) אורח חיים סימן קפה

ונדרי איסור הם באחד משלשה דרכים, עיקר הנדר, וכניו, וידות, עיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי...וכינויו הוא שבמקום קרבן יאמר קונם קונח קונס וכל שאמר כן הרי הוא אסור כאילו אמר קרבן עלי ככר זה...וידות נדרים הוא שמתחיל במקצת דבורו של נדר אלא שאינו גומר אותו ואותו מקצת הדבור [הוי כאילו] נודר כל השלמות הדבור כאדם האוחז כלי בבית יד שלו ומטלטלו כולו ר"ן מסכת נדרים דף ב עמוד א

1. דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ או אִשָּׁה כִּי יִפְלֵא לְנֹדֵר נֹדֵר נֹזֵר לְהַזִּיר לָהּ: בַּמִּדְבָּר פִּרְקָא פִּסְקָא ב
 2. אִישׁ כִּי יִזְדֹּר נֹדֵר לָהּ או הַשְּׁבַע שְׁבַעַה לְאִסֹּר אִסֹּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּיּוֹ יַעֲשֶׂה בַּמִּדְבָּר ל:ג
 3. כִּי תִדְרֶה נֹדֵר לָהּ אֶלְהִידָּהּ לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ...דְּבָרִים כג:בב

I הפלאה (ידות) and כנויים (validity of משנה א')

a נדרים and שבועות, (נדרי איסור=חרמי איסור) חרמים, נדרים - כנויים

b בית כנויי נדרים seems to have been introduced, as a variant to נדרים, in the (see ר"ן above) – ידות (תלמודה של ארץ ישראל or in Tannaitic literature or in פומבדיתא מדרש)

i explicates ידות first

1 explanation #1: since it last (mentioned) ידות, it explains it first, as modeled by several משניות

2 explanation #2: since ידות are "beloved" as they are derived from a דרשה, they explicate them first

(a) note: explanation #2 only seems to work if we accept ר"י's approach (.) that כנויים are words in other languages (then they are simpler than ידות), but if we accept ר"ל that כנויים were manufactured by חכמים as a נדר-lexicon, they are no simpler than ידות & should be explicated 1st

(b) defense: ידות isn't explicitly mentioned; we could just as easily imagine it as preceding כנויים

3 Source for ידות:

(a) V. 1 – נזיר להזיר includes כנויים and ידות

(i) Applies to נדרים via נזיר

(ii) Reverse application to נזירות:

1. just as נדרים carries בל יחל (v. 2) and בל תאחר (v. 3) – so with נזירות

2. just as נדרים can be repudiated by father and husband (see p. 1) – so with נזירות

(b) Challenge: no need for היקש, as it says לנדור נדר (v. 1)

(i) Answer: sicne it doesn't say the odd form לנדור נדר (as in להזיר) – follows בני אדם לשון בני אדם

1. note: this answer only works if we adopt the position that בני אדם דברה תורה כלשון בני אדם

2. however: if we assume that every extra word carries a דרשה, why not use לנדור נדר and dispense with the היקש?

3. answer: indeed

a. נזירות and ידות וכינויים is used to teach לנדור נדר;

b. נזירות להזיר is used to teach that נזירות can overlay a pre-existent נזירות

c. Challenge: from where will the authority who accepts ...תורה find a source for נזירות can overlay another נזירות?

d. Answer1: if he doesn't accept that principle, all is fine

e. Answer2: if he does accept the principle of הנזירות על הנזירות, he can find a double-oddity (ליזור instead of להזיר) teaching ידות וכינויים and הנזירות על הנזירות

ii מנודה אני לך – ר"ע includes even